

**Силабус курсу «Охорона праці»
2019/2020 навчального року**

Назва курсу	Охорона праці
Адреса викладання курсу	Львівський національний університет ім. Івана Франка, м. Львів, вул. Університетська, 1.
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Кафедра безпеки життєдіяльності
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки, спеціальність: 035 Філологія, спеціалізація - 035.01 Ураїнська мова та література, 035.09 Фольклористика, 035.10 Прикладна лінгвістика Галузь знань: 01 Освіта, спеціальність 014 Середня освіта, спеціалізація 014.01 Середня освіта (Ураїнська мова та література)
Викладачі курсу	доц. Фірман В.М., доц. Наливайко Н.В., доц. Галаджун Я.В., асист. Кіт Л.Я., асист Ващук В.В.
Контактна інформація викладачів	nataliya.nalyvayko@lnu.edu.ua , volodymyr.firman@lnu.edu.ua , yaroslav.galadzhun@lnu.edu.ua , lyubov.kit@lnu.edu.ua , viktoriya.vashchuk@lnu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	понеділок 13 ³⁰ , 98 каб., вул. Дорошенка, 41
Сторінка курсу	http://www.lnu.edu.ua/life-safety/
Коротка анотація курсу	Програма вивчення навчальної дисципліни “Охорона праці” складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів. Вивчення дисципліни забезпечує формування працезахоронних компетентностей ефективного управління охороною праці на основі визнання пріоритету життя і здоров’я працівників над результатами професійної діяльності та з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу і міжнародного досвіду. Набуті компетентності спрямовуються на формування інтегрованої здатності використовувати набуті компетентності для оздоровлення умов праці на робочому місці з метою збереження здоров’я і працездатності працівників під час професійної діяльності та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та особисту безпеку. Програма дисципліни розроблена відповідно до вимог законодавства України з охорони праці і передбачає її вивчення за двома змістовними модулями: 1 нормативно-правове забезпечення безпеки праці та охорони здоров’я працівників; 2 гігієна праці, виробнича санітарія та технічна безпека в системі охорони праці
Мета та цілі курсу	Мета вивчення дисципліни “Охорона праці” – це працезахоронні компетентності ефективного управління охороною праці на основі визнання пріоритету життя і здоров’я працівників над результатами професійної діяльності та з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу і міжнародного досвіду. Основне завдання вивчення дисципліни полягає у формуванні інтегрованої здатності використовувати набуті компетентності для оздоровлення умов праці на робочому місці з метою збереження здоров’я і працездатності працівників під час професійної діяльності та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та особисту безпеку.
Література для вивчення дисципліни	Базова: Б.1. Охорона праці [З.М. Яремко, С.В. Тимошук, С.В. Писаревська та ін.]; за ред. З.М. Яремка. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 430 с. Б.2. Протоєрейський О.С, Запорожець О.І. Охорона праці в галузі: Навч.

посіб. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2005. – 268 с.

Б.3. Гогіташвілі Г.Г., Карчевські Є.-Т., Лапін В.М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 367 с.

Допоміжна:

1. Основи охорони праці / [В.В. Березуцький, Т.С. Бондаренко, Г.Г. Валенко та ін.]; за ред. В.В. Березуцького. – Х.: Факт, 2005. – 480 с. 2. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці. – К.: КНЕУ, 2000. – 232с.

3. Охорона праці (практикум): Навч. посіб. / За заг. ред. к.т.н., доц. І. П. Пістуна. – Львів: Тріада плюс, 2011 – 436 с.

4. Охорона праці та промислова безпека: Навч. посіб. / К. Н. Ткачук, В. В. Зацарний, Р. В. Сабарно, С. Ф. Каштанов, Л. О. Мітюк, Л. Д. Третьякова, К. К.Ткачук, А. В. Чадюк. За ред. К. Н. Ткачука і В. В. Зацарного. – К., 2009 – 454 с.

Основні законодавчі та нормативно-правові документи:

ЗД.1. Закон України “Про охорону праці”.

ЗД.2. Кодекс законів про працю України.

ЗД.3. Закон України “Основи законодавства України про охорону здоров’я”.

ЗД.4. Закон України “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку”.

ЗД.5. Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”.

ЗД.6. Закон України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”.

ЗД.7. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.06.2003 р. № 994. “Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат”.

ЗД.8. НПАОП 0.00-1.28-10 “Правила охорони праці під час експлуатації електроннообчислювальних машин”. Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010р. № 65.

ЗД.9. НПАОП 0.00-4.03-04 “Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці”. Наказ Держнаглядохоронпраці України від 08.06.2004 р. № 151.

ЗД.10. НПАОП 0.00-4.09-07 “Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства”. Наказ Держгірпромнагляду від 07.11.2007 р. № 216.

ЗД.11. НПАОП 0.00-4.11-07 “Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці”. Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.

ЗД.12. НПАОП 0.00-4.12-05 “Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці”. Наказ Держнаглядохоронпраці від 03.12.2007 № 273.

ЗД.13. НПАОП 0.00-4.15-98 “Положення про розробку інструкцій з охорони праці”. Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.

ЗД.14. НПАОП 0.00-4.21-04 “Типове положення про службу охорони праці”. Наказ Держнаглядохоронпраці від 18.10.2007 р. № 236.

ЗД.15. НПАОП 0.00-6.03-93 “Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві”. Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.

ЗД.16. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р.

ЗД.17. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008.

Інформаційні ресурси Інтернет-мережі:

I.1. <http://www.lnu.edu.ua/life-safety/> – Сайт кафедри безпеки

	<p>життєдіяльності.</p> <p>I.2. http://www.dnopr.gov.ua – Офіційний сайт Державної служби України з питань праці.</p> <p>I.3. http://www.mon.gov.ua – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.</p> <p>I.4. http://www.mns.gov.ua – Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій.</p> <p>I.5. http://www.fssu.gov.ua – Офіційний сайт Фонду соціального страхування України.</p> <p>I.6. http://portal.rada.gov.ua – Офіційний сайт Верховної Ради України.</p>
Тривалість курсу	Один семестр
Обсяг курсу	Загальний обсяг 90 год., у т. ч. 14 годин лекційних, 14 годин практичних занять і 62 години самостійної роботи. 3 кредити ЄКТС. 2 модулі.
Очікувані результати навчання	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ законодавчі та нормативно-правові документи з безпеки праці та охорони здоров'я на робочому місці для успішного виконання виробничих та управлінських функцій; ◆ систему головних організаційних і технічних заходів, направлених на підвищення рівня безпеки праці та охорони здоров'я на робочому місці; ◆ сучасні методи аналізу ризиків професійної діяльності, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах; <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ організувати діяльність трудового колективу з обов'язковим врахуванням вимог охорони праці та здоров'я працівників, забезпечивши раціональний розподіл обов'язків і повноважень з вирішення питань безпеки праці та постійний контроль за їхнім виконанням; ◆ впровадити головні організаційні і технічні заходи, направлені на підвищення рівня безпеки праці та охорони здоров'я на робочому місці з метою усунення причин нещасних випадків та професійних захворювань; ◆ організувати вивчення професійних (виробничих) ризиків та забезпечити підготовку адекватних заходів щодо їхнього зниження шляхом впровадження досягнень науковотехнічного прогресу та міжнародного досвіду.
Ключові слова	Охорона праці, ризик-орієнтований підхід, умови праці, трудовий процес, фізична праця, розумова праця, гігієна праці, фізіологія праці, психологія праці, ергономіка, важкість праці, коефіцієнт частоти, коефіцієнт важкості, коефіцієнт непрацездатності, інтегральний показник важкості праці, мікроклімат приміщень, освітлення приміщень.
Формат курсу	Очний/заочний
Теми	* СХЕМА КУРСУ
Підсумковий контроль, форма	Залік
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін гуманітарної, соціально-економічної та професійної підготовки.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	<p>Головними методами навчання є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • словесні методи (лекції, бесіди з елементами формування проблемних завдань); • наочні методи (мультимедійні презентації); • практичні методи (розрахункові вправи з аналізом моделей реальних ситуацій); • проблемно-пошукові (виконання завдань самостійної роботи, спрямованих на активізацію отриманих знань під час аудиторних занять та виробленню навичок самостійної пізнавальної діяльності)
Необхідне обладнання	Мультимедійний проектор
Критерії оцінювання	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються

<p>(окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>так:</p> <ul style="list-style-type: none"> • практичні роботи: 40% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 40; • контрольне опитування: 50% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 50; • самостійна робота: 10% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів 10. <p>Підсумкова максимальна кількість балів 100. <i>Відпрацювання пропущених занять відбувається тільки за наявності відповідного документа про поважну причину пропуску, не пізніше 10 робочих днів від дати пропущеного заняття.</i></p>
<p>Завдання до підсумкового опитування</p>	<p>http://www.lnu.edu.ua/life-safety/ <i>Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; • посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; • дотримання норм законодавства про авторське право.
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>

***СХЕМА КУРСУ**

Тиж./ год.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності	Література	Самостійна робота, год	Форма звітності
1/2	<p>Практична робота 1. Стан травматизму в Україні та методичні підходи до його оцінювання. Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. Динаміка зміни загального та смертельного виробничого травматизму в Україні: регіональний та галузевий виміри. Порівняльний аналіз стану травматизму в Україні та світі. Методи оцінювання стану травматизму на рівні держави та суб'єкта господарювання.</p>	Практичне заняття	Б.1 І.5		ІЗ, 8 балів
2/2	<p>Лекція 1. Головні поняття охорони праці та гарантії прав громадян на охорону праці. Сутність процесу праці та її цінність. Об'єкт та предмет охорони праці. Головні принципи державної політики України у галузі охорони праці. Законодавство України про охорону праці. Закон України "Про охорону праці". Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Охорона праці жінок, неповнолітніх, інвалідів. Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.</p>	Лекція	Б.1, ЗД.1, ЗД.2	Перспективи розвитку охорони праці в умовах ринкової економіки. Використання світового досвіду з організування роботи щодо поліпшення умов праці. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових документів з охорони праці. 6	
3/2	<p>Практична робота 2. Оцінювання рівня професійного ризику за організаційним чинником забезпечення безпеки праці. Ризик-орієнтований підхід до управління охороною праці та оцінювання ступеня базового ризику виникнення небезпечних ситуацій на підприємстві. Визначення організаційного чинника забезпечення безпеки праці та охорони здоров'я на робочому місці: нормативні документи з охорони праці, що діють на суб'єкті господарювання та їхні кількісні оцінки, штрафні санкції та їхні кількісні оцінки. Рівні професійного ризику за організаційним чинником. Заходи щодо зменшення ризику виникнення небезпечних ситуацій та профілактика нещасних випадків професійних захворювань і отруєнь на виробництві.</p>	Практичне заняття	Б.1		ІЗ, 8 балів
4/2	<p>Лекція 2. Система управління охороною праці. Комплексна система управління охороною праці в Україні. Державне управління: компетенції та повноваження органів державного управління охороною праці. Органи державного нагляду за охороною праці, їхні головні повноваження. Навчання з питань охорони праці. Управління охороною праці власником підприємства. Обов'язки роботодавця щодо створення безпечних та здорових умов праці. Служба охорони праці суб'єкта господарювання: головні завдання, функції та повноваження. Система управління охороною праці на суб'єкті господарювання та її відповідність вимогам міжнародного стандарту OHSAS 18001:2007. Локальні нормативно-правові документи з охорони праці, що діють на суб'єкті господарювання. Інструкції з охорони праці на робочому місці. Навчання з питань</p>	Лекція	Б.1	Законодавчі та нормативно-правові документи з охорони праці в галузі. Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Пріоритет функцій забезпечення безпеки та ефективність функціональної структури системи управління охороною праці на суб'єкті господарювання. Фінансування охорони праці: головні принципи і джерела. Витрати на охорони праці, які відносять до валових витрат суб'єкта господарювання.	

	охорони праці на суб'єкті господарювання. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці. Участь працівників в управлінні охороною праці. Повноваження профспілок у здійсненні контролю за додержанням законодавства про охорону праці. Комісія з питань охорони праці суб'єкту господарювання. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці, їхні обов'язки і права. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.			8	
5/2	Практична робота 3. Мікроклімат виробничих приміщень. Мікроклімат виробничих приміщень та його роль у створенні комфортних умов професійної діяльності. Чистота повітря виробничих приміщень. Обґрунтування вибору засобів підтримання оптимальних параметрів мікроклімату та належної чистоти повітря виробничих приміщень.	<i>Практичне заняття</i>	Б.1		13, 8 балів
6/2	Лекція 3. Страхування від нещасних випадків на виробництві та їхнє розслідування. Завдання страхування від нещасного випадку. Об'єкти та суб'єкти страхування. Види страхування. Повноваження та обов'язки суб'єктів страхування від нещасних випадків. Повноваження та обов'язки фонду соціального страхування. Права та обов'язки застрахованої особи. Права та обов'язки роботодавця як страхувальника. Розслідування нещасних випадків на виробництві: їхні види. Організування розслідування та обов'язки роботодавця щодо розслідування нещасних випадків. Склад комісії з розслідування та їхні обов'язки. Встановлення зв'язку нещасного випадку з виробництвом.	<i>Лекція</i>	Б.1, I.5	Фонд соціального страхування та його організаційна структура, страхові експерти з охорони праці. Розслідування та облік аварій. Розслідування та облік хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Визначення класу професійного ризику виробництва за видами економічної діяльності. Фінансування страхових виплат, соціальних послуг та профілактичних заходів.	8
7/2	Практична робота 4. Освітлення приміщень та його нормування. Освітлення приміщень: природне, штучне, суміщене. Класифікація освітлення. Нормування освітлення виробничих та адміністративних приміщень, розряди зорових робіт. Оцінювання рівня природного освітлення приміщень та забезпечення оптимального штучного освітлення. Джерела штучного освітлення, лампи і світильники.	<i>Практичне заняття</i>	Б.1, I.1		13, 8 балів
8/2	Лекція 4. Міжнародне співробітництво України в галузі охорони праці. Головні напрямки міжнародного співробітництва України в галузі охорони праці. Законодавство Європейського Союзу з питань охорони праці. Директиви Європейського Союзу з охорони праці та їхнє впровадження в Україні. Співробітництво із Міжнародною організацією праці: конвенції та рекомендації. Охорона праці як невід'ємна складова соціальної відповідальності суб'єктів господарювання. Вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності. Стандарт SA 8000 "Соціальна відповідальність". Міжнародний стандарт ISO 26000 "Настанова щодо соціальної відповідальності"	<i>Лекція</i>	Б.1	Соціальне партнерство з питань охорони праці як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці. Соціальний діалог в Європейському Союзі. Міжнародні норми соціальної відповідальності.	8
9/2	Практична робота 5. Аналіз умов праці та працездатності людини. Загальні підходи до оцінювання умов праці та забезпечення безпечних і здорових умов праці. Класифікація умов праці за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Інтегральний показник важкості та напруженості праці. Вплив умов праці на	<i>Практичне заняття</i>	Б.1, I.1		13, 8 балів

	працездатність людини. Обґрунтування заходів щодо оздоровлення умов праці.				
10/2	Лекція 5. Виробниче середовище та його чинники. Виробниче середовище як сукупність чинників фізичної, хімічної та біологічної природи, які діють на працівника на робочому місці. Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці. Чинники, що формують нервово-емоційне напруження під час професійної діяльності. Головні завдання та зміст атестації робочих місць за умовами праці. Обґрунтування класу умов праці. Державна санітарно-епідеміологічна експертиза, її основні завдання. Об'єкти державної санітарно-епідеміологічної експертизи. Ергономічні вимоги до організування робочих місць та трудових процесів. Функціональний комфорт та психофізіологічна ціна професійної діяльності.	Лекція	Б.1	Ергономічні особливості окремих видів діяльності. Вимоги до розташування виробничого і офісного обладнання та організації робочих місць. Вимоги безпеки до лабораторних приміщень та обладнання для наукових досліджень. Елементи загальної гігієни у професійній діяльності. Побутові та допоміжні виробничі приміщення.	
11/2	Практична робота 6. Аналіз міжнародного співробітництва України та організаційно-правове забезпечення охорони праці. Аналіз головних конвенцій Міжнародної організації праці та Директив Європейського Союзу з погляду забезпечення здорових та безпечних умов праці на робочому місці. Національні нормативно-правові документи з охорони праці: визначення, реєстр, головні вимоги та ознаки. Аналіз нормативно-правових документів з охорони праці щодо їхньої відповідності принципам державної політики у галузі охорони праці та міжнародним нормам. Контрольне опитування.	Практичне заняття	Б.1, І.1	Організація наукових досліджень та головні наукові проблеми в галузі охорони праці. Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці, галузеві науково-дослідні інститути з питань охорони праці, відділи та лабораторії з питань охорони праці галузевих науково-дослідних інститутів. Роль засобів масової інформації у пропаганді безпечних умов праці та підвищенні відповідальності посадових осіб та працівників за особисту і колективну безпеку.	ІЗСР, 10 б. КО, 50 б.
12/2	Лекція 6. Основи фізіології праці та психології безпеки праці. Праця як головний вид діяльності людини: фізіолого-психологічні особливості. Фізіологічні процеси та діяльність нервової системи під час трудової діяльності. Активізація психічних процесів людини та функціональні стани організму під час трудової діяльності. Психологія безпеки праці: психологічні причини порушення вимог безпечної праці. Адаптація працівників у трудовому процесі та мотивація безпечної праці. Управління стресом на робочих місцях та забезпечення безпечної поведінки працівників під час професійної діяльності.	Лекція	Б.1	Психологічні засоби сприяння безпечній поведінці працівників. Професійна орієнтація та професійний відбір як чинники, що сприяють безпечній поведінці працівників. Естетичні основи охорони праці. Інформаційне забезпечення безпеки праці та охорони здоров'я працівників. Управління безпекою праці через формування елементів культури безпеки життєдіяльності. Актуальність проблеми надійності людини у трудовому процесі: економічний та безпековий аспекти. Вплив напруженості та інтенсивності праці на надійність людини у трудовому процесі. Роль адаптації працівників до умов праці у забезпеченні безпеки праці.	
13/2	Практична робота 7. Підсумкове заняття. Аналіз проблемних питань вивчення дисципліни відповідно до освітньої програми підготовки фахівців та пошук навчально-методичних підходів підвищення	Практичне заняття	Б.1, І.1		

	ефективності формування необхідних компетентностей.				
14/2	<p>Лекція 7. Основи електробезпеки та пожежної профілактики.</p> <p>Електротравматизм та основи безпеки експлуатації електрообладнання Загальні вимоги електробезпеки до технологічного обладнання та процесів. Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом. Безпечна експлуатація електроустановок: організаційні, технічні та електрозахисні засоби і заходи. Аналіз пожежної небезпеки на суб'єкті господарювання. Класифікація приміщень щодо пожежної небезпеки, класифікація пожеж, обґрунтування вибору первинних засобів гасіння пожеж. Головні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту: пожежна сигналізація, первинні засоби пожежогасіння, дії працівників у разі виникнення пожежі. Обґрунтування шляхів евакуації працівників у разі виникнення пожежі на суб'єкті господарювання. Державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки.</p>	Лекція	Б.1	<p>Оцінювання небезпек під час експлуатації електрообладнання: випадковий дотик до струмопровідних частин електричної мережі та перевантаження електричної мережі. Заходи пожежної профілактики під час експлуатації технологічного обладнання будинків, споруд. Вивчення питань пожежної безпеки працівниками. Надання першої медичної допомоги у випадку ураження електричним струмом або опіків під час пожежі.</p>	8